

ՄՐԳԱՎԱՍՈ

ԶՈՒ ԵՂԻՇԵ ԶԱՐԵՆՑԻՆ

ԱՌ ամառային այս ոսկե սինին,
Ու թող աշունը փառահեղ լինի...»

Գուրգեն Մահարի

1932. 26. 4.

Երևան

ՄՈՒՏՏՔ

Ե՛կ, անգի՞ն, երդիս այգին,
Ե՛կ, այնպես զով է այնտեղ,
Ե՛կ, զգա շունչը կյանքի,
Ե՛կ, քաղիր շաղան վարդեր:

Ե՛կ, անգի՞ն, ես քեզ համար
Պահել եմ վերջին նուոր, —
Գիշե՞ր է լույս ու վարար,
Ու բաց է այգու դուոր...

ՎԵՐՋԻՆԸ

Վերջին պոետն եմ, լսեցեք ինձ,
Վերջին կարոտն եմ՝ նախրաբաղձ.,。
Ինձանից հետո վիճ կբացվի,
Սահմանագիծը կլինի պարզ:

Վերջին պոետն եմ, որ եկել եմ
Հողի բուրմունքից, հողից, հերկից,
Այնպես հորդուն է իմ երկիրը,
Ու այնպես խորն է հունն իմ երգի,

Կմարի երգերիս վերջին մարիսը,
Վերջին զանգը խուզ կզրնգա,
Միայն ես կզգամ նրանց վախը,
Նրանց տագնապը լոկ ես կզգամ:

Կքայլեմ հետո դեպի քաղաք,
Ու հին սրինգը նետելով դեն,
Կվերցնեմ շեփո՛ր բազմաղաղակ,
Պղնձե երգեր հետո կերգեմ:

Իսկ ինձնից հետո վիճ կբացվի,
Սահմանագիծը կլինի պարզ:
Վերջին պոետն եմ, լսեցեք ինձ,
Վերջին կարոտն եմ՝ նախրաբաղձ.,。

ԵՐԿՈՒ ԳԱԶԵԼ ԵՐԵՎԱՆԻՆ

1

Այնքան կարոտ, այնքան կրակ պիտի թողնեմ քո փոշում.
Ու արնավառ այնքան երակ պիտի թողնեմ քո փոշում:

Թափառումներ հազարախոհ ու կարոտներ անորոշ,
Այնքան երգ ու այնքան դրոշ պիտի թողնեմ քո փոշում...

Այնքան պայծառ առավոտներ ու կեսօրներ արևոտ,
Իրիմնային այնքան կարոտ պիտի թողնեմ քո փոշում.

Այնքան կրակ, այնքան կարոտ, այնքան բոցեր դրոշի,
Ու անունս, որպես փոշի պիտի թողնեմ քո փոշում...

2

Ուր որ գնամ՝ հետս կփա սրնգահարըդ իրիկնային,
Աբովյանի պատին կոթնած սրնգահարըդ իրիկնային:

Քոլոր թողած կայաններում ես կլսեմ երգն այդ անկամ,
Որ երգել է հազար անգամ սրնգահարըդ իրիկնային:

Կկորցնեմ հազար անուն, որպես չեղած մի վարդարան,
Բայց գիտեմ, որ չեմ մոռանա սոնգահառոռ իրիկնային:

Օ՛, երկի՛ր իմ, երեկիդ պես դառնակսկի՛ծ ու վշտալուր,
Ներկայիդ պես այլող ու հուր սրնգահա՛րըդ իրիկնային...

ՀԱՎՀ. ԹՈՒՄԱՆՑԱՆԻ ՀԵՏ

Տեսնում եմ հին գյուղերը, լոռին,
Երգերդ՝ փրփրաբերան Դեքեղ,
Բոնել ենք փոշեկալած ուղին,
Գնում ենք չեռուները քեզ հետ
Խոսսամ ես կախարդական ուժով,
Ակնարկում հին գյուղերի մասին,
Վերևում արևն է վառ ու շոգ,
Ներքեւում՝ ճանապարհի փողին։
Գնում ենք ու գնում ենք քեզ հետ
Սալլերի ճանապարհով՝ հովիտ.
Զի հասնում այստեղ և ոչ մի թերթ,
Մշուշները խոռվող մի միտք։
Գնում ենք ու գնում ենք ժպտուն,
Գյուղերի գորշ շարքերի մոտով.
Դու տխուր մի հին երգ ես երգում,
Գնում ենք մենք լեռների գոտով։
...Մեր դեմք ահա դաշտը անծիր,
Կայարանն ու գծերը նրա.
Ճնդում է ստվերը քո լուսե
Երկաթե այն գծերի վրա։
Ճնդում են հին գյուղերը, լոռին
Երգերդ՝ փրփրաբերան Դեքեղ.ազ
...Այն ե՞րբ էր, փոշո՛տ էր հին ուղին,
Լեռներով գնում էինք քեզ հետ.ազ

ՀՈՎՃ. ՀՈՎՃԱՆՆԻՍՅԱՆԻՆ

1

Որպես միգոտ մի հեռու տեսնում եմ դարբրդ վերջին,
Օրեղում ու երգերում տեսնում եմ ուսորդ մերօհն:

Ու հիմա, երբ փողոցում քեզ պատահում եմ հանկարծ,
Թվում ես միՓ ու երազ, տեսնում եմ դարբրդ վերջին:

Մենք անցնում ենք նույն մայթով օտարների պես երկու,
Մենք ներում ենք մեկ մեկու, տեսնում եմ դարբրդ վերջին:

Խարույկի պես, երգի պես հրասիրու ու հրադիմ,
Ահա օրերը իմ դեմ, ահա և դարբրդ վերջին...

2

Պու անցյալիդ կնայես ու կժպտաս դու,
Կնայես և ներկայիդ ու կժպտաս դու:

Այնքան հեռու են նրանք ու այնքան ծանոթ,
Որպես երգ ու առավոտ, ու կժպտաս դու:

Դու մի մթին իրիկուն փողոց դուրս կգաս,
Կխորհես, որ դու չկաս, ու կժպտաս դու:

Բայց մի հետին փողոցում, մի պատուհանից,
Կլսես երգերըդ հին ու կժպտաս դու:

Տուն կրդառնաս ու վաղուց երգերըդ գրած
Մի անգամ էլ կկարդաս ու կժպտաս դու:

ԶՆԳԱՆ ԱՐԵՎԱԾ ԹՈՂ

Զնգա արկը թող
Իմ երգերի վրա
Ու իմ երկրի անդող
Ճերեկներին շռայլ.
Զնգա արկը թող
Խնդությամբ մի անտակ,
Իմ երգերի հորդուն
Երանգներին տառտամ:

Կինի մայիս փարթամ,
Շռայլ, անա'փ, հորդո'զ,
Հասկի վրա արդար
Զնգա արկը թո'զ...

Երկրիս նման դու հեզ,
Երգի նման դու,
Հմայում ես մրգի պես,
Գրքի նման մութ:

Վանքե՞ր, վանքե՞ր աչքերիդ
Կիսակապույտում,
Երկրիս դաշտերը բերրի,
Մեր գլուղը տրտում:

Ա'խ, սեմին մեր խրճիթի
Մի գառ են մորթում...
— Կարմի՛ր են քո շուրթերը,
Կմեռնե՛ս դու...

1925

ԴՐԻ ՀԻՄԱ ՀԵՌՈՒ ԵՎ

Դու հիմա հեռու ես,
Հեռո՞ւ է քո արծաթ ձայնը,
Նա նորից կարկաշում է,
Բայց արդեն ո՛չ ինձ համար.
Ինձ մնաց հուր ու հրկեզ
Այս խայթը մահամնա,
Եվ արծաթ քո ձայնի արծագանքը...

Եվ այդ է իմ երգը հիմա...

1925

ԵՍ ԻՆՉՈ՞Վ ՔԵԶ ՀՄԱՅԵՄ...

Ես ինչո՞վ քեզ հմայեմ,—
Ու գանձեր ունեմ, ու փայլ,
Ես ոչինչ չեմ խնայել
Քո սիրո, փառքի համար:

Քո սիրուն, փառքին վայել
Չեմ գտել դեռ ոչ մի բառ.
Ես ինչո՞վ քեզ հմայեմ,—
Վարդավաշո, դու վա՛րդ, դու վա՛ռ...

ԿԱՆԱԳ ԱՐՏԵՐ ԷՒՆ...

Կանալ արտեր էին,
Արահետներ փոշու,
Մեկտեղ գնում էինք,
Արև էր վառ ու շոգ:

Շուրջը մարգեր, հող, թուխ,
Խնդություն էր կյանքը,
Ու մեռնում էր հովտում
Կիսավերակ վանքը...

1929

ՀԱՐԱԳԱՏ, ԻՄ ԱՆԳԻՆ

Հարազատ, իմ անգին,
Եկար ու գնացիր,
Թողիր խոհեր անծիր,
Անզուսին մի այգի
Ու անծաղիկ մի թուփ...

Գգվանքների մոխիր
Ու շշուկներ թողիր,
Հուշե՞ր, շուքե՞ր թողիր,
Ու թուլյն...

1925

ԱՇՈՒԽՔՎԱ ԱՅԳՈՒ ՆՄԱՆ...

Աշունքվա այգու նման
Դեղնել են տերևներն իմ.
Ողջ կյանքից ինձ երգ մնաց,
Իմ երգը թող շմեռնի:

Հասել են բերքերն իմ վառ,
Ճեղքվել է ահա նոին,
Թեև ուզ աշնան նման
Դեղնել են տերևներն իմ...

1925

ՀԱՎԵՐԴ

Երբ անձրկը դադար տա՝
Կլինեմ քո հովտում,
Այնտեղ ամեն թփի տակ
Կա մի աղջիկ տրտում։

Կհավաքեմ ես նրանց,
Կնստենք թմրին,
Կզրուցենք մենք ուրախ,
Մինչև օրը մթնի։

Մենք կխռուենք քո մասին,
Իսկ հետո վերից՝
— Հերիք, — կասի աքասին, —
Քնել տվեք ինձ։

Նրանք մշուշ կդառնան,
Անհուշ ու տարտամ,
Իսկ ես մենակ կմնամ
Մյն աքասու տակ։

Ու լուսինը խանդուտ
Դեղին մուժ կթափի
Արոտներին անդորր,
Արտերին, արտերին։

ԿԱՐՈՏ

Սիրած, ոսկե աղջիկ, դեղին, հասկե աղջիկ,
Աղջիկ իմ զինչ աշքով,
Իզուր տարսեցիր դու անձրևների՝ կանչից,
Իզուր հեռացար դու...

Ապրում էիր պայծառ դաշտերում իմ հոգու,
Մաղիկ էիր բացված,
Բարդու մի ժառ էիր, իմ բարդենի՛, իմ քո՛ւր,
Իմ ծաղկավոր անցյալ...

Ախ, անձրևից հետո դու ծիածան դարձար,
Շքեղ, հուր ու երահ,
Բլուրներին ընկար, արոտներին արձակ
Ու մարգերի վրա...

Հետո ցնդեց այն էլ, ո՞ւր ես, սե՞ր իմ սիրած,
Ոսկեթև իմ թիթեռ,
Աղջիկ էիր, թե՞ վիթ, ցնորք, մուժ ու միրաժ,
Աղջիկ էիր միթե...

Ահա օրը բացվեց լիմոնի պես լուսե
Ու նրա պես անուշ.

Ախ, էլ ոշինչ, ոշինչ իմ սիրտը չի հուզի,
Ախ, էլ ո՛չ մի անուն:

Սիրած, ոսկե աղջիկ, սիրո լուսե օրբան,
Մի՛թե էլ չես դառնա.
Ե՛կ խառնվիր երգիս, այս արևոտ օրվան,
Այս զրին ու գարնան...

ՄԱՍՐԵՆԻ

իմ պայծառ ընկե՛ր,
իմ սեր մասրենի,
ինչո՞ւ է թափվել
Մոխիր վարսերիդ:

Երգդ գվարիթ էր,
Սվավում էիր,
Լսում էր վարդը
Երգերը քո հին:

Կելներ արել
Լեռան մի ուսից,
Նրա բարեր
Կայրեր թուփ ու սիրտ:

Բարդին կնազեր
Նման հարսերի,—
Արդյոք երա՞զ էր,
Սիրո՞ւն մասրենի...

1925

Գառների պես սպիտա՞կ
Քո դեմ իմ հույզերը.
Սպիտակ են, սպիտա՞կ
Եվ քո նուրբ ուսերը:

Դու շուրջս հյուսել ես
Լուսեղեն մի ցանց,—
Անհո՛ւս են հույսերս,
Անո՛ւ իմ ցավ:

Գիտեմ՝ կորուստ է անդարձ
Անհնար այս սերը.
Սիրում եմ քեզ, ի՞մ հանցանք,
Եվ իմ սերը սև է...

1925

Չգիտեմ՝ քե՞զ եմ սիրում,
Թե՞ իմ սերը,
Այս սերը խոր ու խորունկ
Ինձ հուզել է:

Ո՞վ ես, ի՞նչ ես, չգիտեմ,
Մթին հանելուկ,
Գիտե՞ս սիրել դու միթե,
Ու սիրել ո՞ւմ:

Եվ ինչո՞ւ ես այդքան դու
Մառն ու հանդարտ,
Անձրևների տակ խնդուն,
Վարդի պես վարդ:

Կծերանամ մի օր ես, կծերանաս դու,
Ամեն մեկըս մեր բախտի, ցավի հետ նենք,
Կդառնա ողջը հանդարտ և իմաստուն,
Եվ գուցե այն ժամանակ հանդիպենք մենք:

Եվ գուցե մենք հանդիպենք որպես օտար,
Դու կորացած ուսերըդ դարձնես ետ,
Ու մրմնչաս ինքդ քեզ ու քեզ համար.
— Ինչքա՞ն տանջել եմ ես քեզ, ծերուկ պոետ...

Գուցե մեռած լինեմ ես, երբ դու գեն նո՞ր
Կողջունես վառ օրերը վարար կյանքի,
Շիրմիս վրա կօրորվեն վարդեր մեռնող,
Կշնչան անունըդ վառ ու անդին...

1925

ԱՅՍՈՐ

Այսօր կարծես դու ավելի հանդարտ ես,
Սի՞րտ անուրախ, գանգրահեր իմ մանկի'կ,
Քեզ ժպտում է անդորրության արտը
Ու հմայքը բազմախորհուրդ կյանքի:

Այս', մանկի'կ, խելոք պիտի մնաս,
Դու ուզում ես արեի շեկ գունդը,
Դու ուզում ես աստղերով լի մի թաս
Ու կապույտում ցանված լուսնահունդը...

Խելո՛ք, մանկի'կ, խելոք, խելոք մնա,
Տե՛ս, քո երկրում նոր հունդեր են ցանվում,
Հիմա պետք չէ ո՛չ սեր, ո՛չ էլ քնար,
Ոչ էլ քնքշանք՝ շաղախված հին ցավով:

Թող քեզ թովի նոր օրերի վարդը,
Թո՞ղ մորմոքը, թո՞ղ ցնորքը, անգի՛ն,
Այսօր, այսօր դու ավելի հանդարտ ես,
Սի՞րտ անուրախ, իմ գանգրահե՛ր մանկիկ...